
Rued Langgaard: *Nemo contra deum nisi deus ipse* (BVN 217)

Kritisk førsteudgave ved Ulrik Spang-Hanssen

Revisionsberetning

Kilder

A. Rettet afskrift

B. Renskrift. Autograf (fragment)

A. Rettet afskrift

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 88,1. Usigneret afskrift (blæk) ved Constance Langgaard; titel samt rettelser og tilføjelser i autograf (blæk, farvestift og blyant).

Titel: "*Nemo contra deum nisi deus ipse*". / *Fantasi / for / Orgel / af Rued Langgaard. / Komp. 1932-1933*. 14 blade, 25,5 x 27 cm (beskåret 2°); 26 beskrevne sider, pagineret: (titelside), (blank side), 1-25, (blank side).

Papirtype: 9 systemer uden angivelse af fabrikat.

På titelsiden med Constance Langgaards skrift: (*Ingen imod gud undtagen gud selv*) samt *ufuldendt* og ?

Note. Afskrift, som efter alt at dømme har kilde **B** som forlæg. Kronologien er dog for nogle detaljers vedkommende vanskelig at fastslå, da RL øjensynlig en tid har rettet sideløbende i både **A** og **B**. Skitseagtige blyantsrettelser s. 6, 7 og 9 er indføjet 1939 med henblik på genbrug af musikken i *Expression* (BVN 242). De pågældende sider har øjensynlig været taget ud af *Nemo*-manuskriptet for at tjene som kladde til *Expression*. Manuskriptet har således en overgang foreligget i ukomplet stand, hvad der har foranlediget Constance Langgaard til at tro, at kompositionen var ufuldendt.

B. Renskrift. Autograf (fragment)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 88,5. Blæk; rettelser med blæk og blyant.

Fragment uden titel indeholdende t. 1-123.

3 blade, 26 x 35 cm (blad 1 beskåret i højre margen med teksttab); 6 beskrevne sider pagineret: (2 upag. s.), 3-6.

Papirtype: 12 systemer uden angivelse af fabrikat.

Note. **B** er sandsynligvis forlæg for afskriften **A**. Dog foreligger kilden i dag i en delvis afvigende form, som dels skyldes at to udsnit med rettede takter, som har været påklæbet s. 3, er forsvundet, dels at manuskriptet efter udfærdigelsen af **A** yderligere er forsynet med rettelser. Disse rettelser peger frem mod en ny "Anden Version (1934)" (fragmenter af denne foreligger under RLS 88,6-8). Denne 1934-redaktion blev i form af endnu en afskrift ved Constance Langgaard sat ind i manuskriptet til *Messis (1. Aften)* som sats 3 under titlen *Høstens Tid* (BVN 228a,3).

Redaktionsgrundlag

Udgaven er baseret på hovedkilden, Constance Langgaards afskrift (kilde **A**), som er den eneste komplette kilde til værket i den her udgivne version. Komponistens rettelser og tilføjelser respekteres med undtagelse af blyantsrettelser, som specifikt relaterer til *Expression* (1939). Der er foretaget kollation med det fragmentarisk bevarede og delvis afvigende autografmanuskript (**B**) med henblik på at konstatere afskriverfejl og forglemmelser (afvigelser, som skyldes senere tilkomne ændringer i kilde **B**, er ladet ude af

betragtning). En række foreliggende skitseblade og fragmenter af tidlige versioner er, ligesom manuskripter til senere versioner, uden primær kildemæssig interesse i forbindelse med den version af kompositionen, som præsenteres her.

Retningsligner for udgaven

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er dog angivet med brudt streg og bueændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i noterne nedenfor.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triol- og kvintol-angivelser samt manglende nodepunkteringer. Enkelte overflødige (gentagne) fortegn er stiltiende udeladt.

Korrektioner foretaget i henhold til kilde **B** er ikke typografisk markeret i udgaven, men dokumenteres i noterne nedenfor. De tysk- og italiensksprogede registrerings- og stemmeanvisninger gengives som i kilden (**A**).

Gentagelser og parallelsteder er redaktionelt kompletteret og notatonsmæssigt egaliseret.

Noter

takt	stemme	kommentar
1	-	betegnelsen ÷ <i>Octavkoppel</i> findes ikke i B ; opfattes som en advarsel mod brug af navnlig superkoplere, der ville ødelægge profilen af den til tider ganske højtliggende diskantstemme
	hh,vh	manualangivelsen <i>I</i> er den eneste tilbageværende frem til t. 70; en række oprindelige angivelser i A er udraderet eller overstreget af RL
19-20	vh	bue tilføjet iht. B
36	hh	node 11: # tilføjet iht. B
42-49	hh	kilerne over systemet refererer måske til svellen; det forekommer imidlertid vanskeligt at nå at lukke svellen mellem perioderne, og det ville også være i god overensstemmelse med romantisk praksis, om de fortrinsvis skulle tages som agogiske anvisninger (jfr. tilsvarende fænomener hos fx Reger og Karg-Elert)
42, 44, 46, 48	ped	marc. tilføjet i A med blyant og taget til følge, da tilføjelsen næppe relaterer til <i>Expression</i> , som er uden pedalstemme; tilsvarende marcatoer er tilføjet i B
55-57	hh	overstemmen fortsætter i B , og det er vanskeligt at afgøre, om udeladelsen i A skyldes en afskriverforglemmelse, eller at RL efterfølgende har arbejdet videre i B på dette sted; der kan på samme nodeside i A konstateres flere blyantstilføjelser af RL, hvilket taler for at han har sanktioneret passagen i den form, den har i A
61	vh	bue tilføjet iht. B
78-79	ped	bindebue tilføjet iht. B
81	vh	understemme, node 1: det overbundne f er noteret som halvnode; rytmisk justeret i analogi med de øvrige akkordtoner (redaktionel tilføjelse af ♯)
87	vh	understemme, node 1: overflødig ♯ udeladt (bindebuen tilføjet redaktionelt i analogi med understemme i hh)
90-91	vh	understemme: bue tilføjet iht. B
113	hh	buen forlænget fra t. 112 iht. B

136	hh	understemme, node 3: ♯ tilføjet, idet akkorden formodentlig skal være en septimakkord i lighed med første akkord i takten (H7)
139-40, 146	hh	dim.kiler er udgiverens forslag
152, 159, 179,		
182	ped	A har punkteret helnode i betydningen 'heltaktsnode' i 5/4-takt; notationen er præciseret i de takter, hvor punktering mgl. i A
154	vh	understemme, node 5: ♭ tilføjet af udgiveren (afskriverforglemmelse i A ?)
156-157	-	en takt mellem t. 156 og 157 er kraftigt overstreget i A ; udeladt
158-160	hh, vh	manglende fortegn tilføjet i analogi med t. 151-153 (halvtonetrin højere)
163-164	-	en takt mellem t. 163 og 164 er kraftigt overstreget i A ; udeladt
178	ped	node 5: tonen A med overbinding til t. 179 rettet til B i analogi med understemmen i vh
204	hh	understemme, node 1 (og overstemme node 4): ♯ tilføjet af udgiveren (afskriverforglemmelse i A ?)
210	hh	sidste tone: ♯ tilføjet af udgiveren (afskriverforglemmelse i A ?)
219	vh	samklang 4: ♯ for h tilføjet af udgiveren (afskriverforglemmelse i A ?)

USH/BVN rev. 12.9.2002

Nodeudgavens kolofon:

Rued Langgaard: *Nemo contra deum nisi deus ipse* (BVN 217)

© 2002 by Edition SAMFUNDET, Copenhagen.

BVN-numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse*. Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgaven på Edition Samfundet: Bendt Viinholt Nielsen.

Redaktionsassistent på nærværende udgivelse: Ole Ugilt Jensen.

Rued Langgaard Udgaven er etableret med støtte fra Carlsbergfondet.

Den her foreliggende udgivelse er foretaget i samarbejde med Det Jyske Musikkonservatorium og med støtte fra Langgaard-Fonden og Carlsbergfondet.

Spilletid: ca. 12 minutter.